

18

ביטוש

תניא לקוטי אמרים | פרק כט

עסקנו בשמחה מזוויות שונות: למדנו איך אפשר לשמוח גם בכאב, איך שמחים גם בזמנים של קושי והתמודדות רוחנית, ואפילו כאשר עולים בנו הרהורים רעים בשעת התפילה. אך עבודת ה' שיש בה אך ורק שמחה כל הזמן עלולה להיות שטחית וחיצונית. השמחה צריכה להגיע מעומק הלב, ולפעמים כדי לפגוש את עומק הלב צריך לשבור אותו. באופן מפתיע, מה שמשלים ומעצים את עבודת השמחה הוא דווקא עצב, במקום הנכון ובצורה הנכונה.

שבירת אטימות הלב

הקושי בעבודת ה' אינו נובע רק מעצבות. אדם יכול למצוא את עצמו לומד ומתבונן בגדלות ה', אך ההתבוננות נשארת בשכל, רחוקה ומנותקת. היא אינה נטמעת בתוכו ואינה גורמת להתרחשות פנימית בליבו, מפני אטימות הלב.

ספר הזוהר מדמה את החוויה הזאת לניסיון להבעיר בול עץ: "אעא דלא סליק ביה נהורא מבטשין ליה [עץ שהאור אינו עולה בו, שהאש אינה נאחזת בו, מבטשים אותו - מבקעים אותו לחתיכות] גופא דלא סליק ביה נהורא דנשמתא מבטשין ליה [גוף שאור הנשמה אינו מאיר בו - מבטשים אותו]". כאשר הלב אטום, האש הבערת של הנפש האלוקית, הצמאה וכוספת לא-ל חי, אינה אוחזת בו, והוא נשאר אדיש ומנותק, כמו בול העץ שהאש אינה מצליחה להיאחז בו. במצב כזה יש לבקע את העץ - לשבור את האטימות, כדי לשוב אל הבערה הפנימית שלנו. זוהי עבודת הביטוש.

הנפש הבהמית המקיפה את הנפש האלוקית כקליפה ומסתירה את אורה, נוסכת באדם תחושות מדומות של שלמות, יציבות וביטחון, הרגשה ש"הכול בסדר". תחושות אלה מרגיעות את האדם ומכבות את הצימאון לפרוץ את גבולות האני שלו, להיפגש עם האלוקי, עם מה שמעבר לו. כך נוצר מטמון הלב - אטימות שמקיפה את הרגש ויוצרת מחיצה בין האישיות ובין ה'.

עבודת הביטוש באה לפרוץ את האטימות, לזעזע את האדם ולחדור אל נקודת אמת פנימית כדי שמתוכה תעלה עבודת ה' כנה, חיה ובווערת. הביטוש הוא תהליך נוקב מאוד, ויש בו מבט מפוכח ואפילו קיצוני מעט על שפלותו של האדם, אולם מבט זה מופנה בעיקר אל עצם מציאות האדם כאדם בעל נפש בהמית ויכולת לבחור ברע. זוהי התבוננות מטלטלת ונוגעת, איך אין בה העצמה של רגשות אשם וייסורי מצפון, משום שכך נבראנו.

הדרך לפריצת אטימות הלב היא בהקדשת זמנים מיוחדים להתבוננות בשפלותה של הנפש הבהמית. באופן פשוט, ההזדהות הטבעית של כל אדם היא עם הנפש הזאת. בתפילת שחרית נאמר: "נשמה שנתת בי טהורה היא", ופירוש הדבר הוא שהאדם מרגיש שהוא עצמו הוא הגוף והנפש הטבעית-בהמית ובתוכה - בתוכו, נותן ה' נשמה. האדם חווה את עצמו כנפרד מהאלוקות וכשייך לעולם הזה. משום כך הוא נוטה לשכוח את השקר והרוע של הנפש הבהמית.

חשבון נפש

בזמנים המיוחדים של חשבון נפש, אנו באים חשבון עם הנפש הבהמית, מישירים אליה מבט ומגלים את כל פגמיה ושפלותה. אנו רואים עד כמה היא רחוקה ומנותקת מה', עד שהיא מעזה למשוך את האדם למעשים המנוגדים לרצון ה'. הרי אפילו תולעת עושה את רצון בוראה, ואילו האדם, שנברא בצלם אלוהים, מסוגל להתאוות למעשים שסותרים את רצון הבורא, בגלל כוח הבחירה העצום שניתן לו.

כאשר אדם עורך חשבון נפש הוא נזכר במחשבותיו, בדיבוריו ובמעשים שעשה, שלא היו לרצון ה', ומתבונן בכך שבאותו הזמן הוא הפך את עצמו למרכבה לכוחות הטומאה. הכרה זו מולידה בו שברון לב ותחושת שפלות. היא יוצרת סדקים במעטה השלמות שהנפש הבהמית מציגה לפני האדם, וגורמת לו לסלוד ממנה ולמאוס בה.

כדי להעצים את תחושת הסלידה, לפעמים האדם צריך להתייחס אל נפשו הבהמית כאילו הייתה אדם אחר שעומד לפניו ואינו מאפשר לו לראות את הנוכחות האלוהית שקיימת בכל זמן ובכל מקום בעולם. הוא צריך לדמות במחשבתו איך הוא צועק בכעס על נפשו הבהמית על כך שהיא מרחיקה אותו מה', מעוותת את עיניו ומסתירה ממנו את האור האלוהי, משום שבלי הקליפה של נפש זו האלוהות הייתה גלויה וניכרת בראייה חושית ממש. שהרי אין מקום פנוי מה', וכשם שלפני בריאת העולם הכול היה אלוהות כך גם עכשיו, לאחר בריאת העולם, אלא שהנפש הבהמית מסתירה זאת מאיתנו.

עבודת הביטוש משחררת את האדם מן הכבלים של הנפש הבהמית. היא מפוררת את אטימות הלב, ומאפשרת לנפש האלוהית להאיר בו במלוא הכוח.

אֵךְ עוֹד אֶחָת צָרִיךְ לְשִׁית עֲצוֹת בְּנַפְשׁוֹת הַבִּינּוֹנִים

אֲשֶׁר לְפַעֲמִים וְעֵתִים רַבִּים יֵשׁ לָהֶם טְמֵטוּם הַלֵּב שֶׁנַּעֲשֶׂה כְּאֵבֶן, וְלֹא יָכוֹל
לְפָתַח לְבוֹ בְּשׁוּם אֶפֶן לְעֲבוֹדָה שְׂבִילָה זֹאת תְּפִלָּה...

וְזֹאת הִיא עֲצָה הַיְעוּצָה בְּזֶהֱרַר הַקְדוּשׁ, דְּאָמַר רַב מְתִיבְתָא בְּגֵן עֵדָן [שאמר ראש הישיבה בגן עדן]: "אֲעָא דְלֵא סְלִיק בֵּיהּ נְהוּרָא – מְבַטְשִׁין לֵיהּ כּוּ" [עץ שהאור אינו עולה בו, שהאש אינה נאחזת בו, מבטשים אותו – מבקעים אותו לחתיכות]. גּוֹפָא דְלֵא סְלִיק בֵּיהּ נְהוּרָא דְנִשְׁמַתָּא – מְבַטְשִׁין לֵיהּ כּוּ" [גוף שאור הנשמה אינו מאיר בו – מבטשים אותו] פְּרוּשׁ "נְהוּרָא דְנִשְׁמַתָּא", שְׁאוּר הַנִּשְׁמָה וְהַשְׂכָּל אֵינוֹ מְאִיר כֹּל כֶּךָ לְמִשְׁלַל עַל חֲמָרִיּוֹת שְׂבִיגוּף.

וְאִף שְׂמִיבִין וּמְתַבּוּנִן בְּשִׁכְלוֹ בְּגִדְלַת ה', אֵינוֹ נִתְפָּס וְנִדְבָק בְּמַחוֹ כֹּל כֶּךָ שְׂיֻכָּל לְמִשְׁלַל עַל חֲמָרִיּוֹת הַלֵּב, מִחֲמַת חֲמָרִיּוֹתֵן וְגִסוּתֵן וְהַסְבָּה – הִיא גִּסוּת הַקְּלָפָה, שְׂמִיבִיָּה עֲצָמָה עַל אֹר קְדֻשָׁת נַפְשׁ הַאֵלֶּהִית, וּמִסְתַּתֵּר וּמַחְשִׁיכָה אֹרְהָ. וְלֹאֲת, צְרִיךְ לְבַטְשָׁה וְלִהְשִׁפִּילָה לְעַפְרָה, דְּהֵינּוּ, לְקַבֵּעַ עֲתִים לְהַשְׁפִּיל עֲצָמוֹ, לְהִיּוֹת "נְבִיזָה בְּעֵינָיו נְמָאָס"

בְּפִתּוּב, וְ"לֵב נִשְׁבֵּר" – "רוּחַ נִשְׁבֵּרָה", הִיא הַסְטְרָא אַחְרָא

שֶׁהִיא הִיא הָאָדָם עֲצָמוֹ בְּבִינוּנִים, שְׁנַפְשׁ הַחַיּוּנִית הַמְּחִיָּה הַגּוּף, הִיא בְּתַקְפָּה כְּתוּלְדִתָּהּ בְּלָבוֹ

נְמָצָא – הִיא הִיא הָאָדָם עֲצָמוֹ...

וְאִם כֵּן הוּא רְחוּק מֵה' בְּתַכְלִית הַרְחוּק, שְׁהֵרִי כַּח הַמְתַּאָּוָה שְׂבִנְפָּשׁוֹ הַבְּהִמִית, יְכוּל גַּם כֵּן לְהִתְאַוּוֹת לְדְבָרִים הָאֲסוּרִים שֶׁהֵם נֶגְד רְצוֹנוֹ יִתְבַּרְךְ אִף שְׁאֵינוֹ מְתַאָּוָה לַעֲשׂוֹתָם בְּפִעַל מִמֶּשׁ חַס וְשְׁלוֹם, רַק שְׁאֵינֶם מְאֹסִים אֲצִלוֹ בְּאִמְת, כְּבַצְדִּיקִים...

וּבִזָּה הוּא גְרוּעַ וּמִשְׁקָץ וּמִתְעַב יוֹתֵר מִבְּעַלֵּי חַיִּים הַטְּמָאִים וּשְׂקִיצִים וּרְמֵשִׁים כְּנֹזֵכֵר לְעִיל, וְכִמוֹ שְׂכָתוּב: "וְאֵנְכִי תוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ וְגו'"...

וְלָכֵן, עֲכָשׁוֹ בְּשַׁעָה זֹה, שְׁרוּאָה בְּעֲצָמוֹ "דְּלֵא סְלִיק בֵּיהּ נְהוּרָא דְנִשְׁמַתָּא" [שאור הנשמה אינו מאיר בו]...

יְשִׁים אֵל לָבוֹ לְקִים מְאָמַר זֶהֱרַר הַקְדוּשׁ, לְהִיּוֹת מִ"מְאָרִי דְחִשְׁבֵּנָא" [מן האנשים שעושים חשבון נפש] דְּהֵינּוּ, לַעֲשׂוֹת חֲשָׁבוֹן עִם נַפְשׁוֹ, מְכַל הַמְּחַשְׁבוֹת וְהַדְּבוּרִים וְהַמַּעֲשִׂים שֶׁחָלְפוּ וְעָבְרוּ מִיּוֹם הַיּוֹתוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה, אִם הָיוּ כְּלָם מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה, אִם מִצַּד הַטְּמָאָה רְחִמְנָא לְצַלֵּן

דְּהֵינּוּ, כֹּל הַמְּחַשְׁבוֹת וְהַדְּבוּרִים וְהַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר לֹא לֵה' הֵמָּה וְלְרְצוֹנוֹ וְלַעֲבוּדָתוֹ, שְׁזָהוּ פְּרוּשׁ לְשׁוֹן "סְטְרָא אַחְרָא"...

ומודעת זאת, כי כל עת שהאדם מחשב מחשבות קדושות – נעשה מרכבה בעת זו להיכלות הקדושה, שמהן משפעות מחשבות הללו

וכן להפך, נעשה מרכבה טמאה בעת זו להיכלות הטמאה, שמהן משפעות כל מחשבות רעות, וכן בדבור ומעשה...

והנה, כל מה שיאריך בעניינים אלו במחשבתו וגם בעינו בספרים, להיות לבו נשבר בקרבו, ו"נבזה בעיניו נמאס" ככתוב, בתכלית המאוס, ולמאס חיו ממש

הרי בזה ממאס ומבזה הסטרא אחרא ומשפילה לעפר, ומורידה מגדלתה וגסות רוחה וגבהותה, שמגביה את עצמה על אור קדשת נפש האלהית להחשיך אורה.

וגם, ירעים עליה בקול רעש ורגז להשפילה, כמאמר רבותינו זכרונם לברכה: "לעולם ירגזו אדם יצר טוב על יצר הרע, שנאמר: רגזו וגו'"

דהינו, לרגז על נפש הבהמית, שהיא יצרו הרע, בקול רעש ורגז במחשבתו לומר לו: אתה רע ורשע ומשקץ ומתעב ומנוול וכו', ככל השמות שקראו לו חכמינו זכרונם לברכה – באמת

עד מתי תסתיר לפני אור-אין-סוף ברוך-הוא, הממלא כל עלמין, היה הנה ויהיה בשנה

גם במקום זה שאני עליו, כמו שהיה אור אין-סוף ברוך-הוא לבדו קדם שנברא העולם, בלי שום שנוי

כמו שכתוב: "אני ה' לא שניתי", כי הוא למעלה מהזמן וכו'.

ואתה מנוול וכו', מכחיש האמת הנראיה לעינים, דכלא קמיה בלא ממש [שהכול לעומתו כלא ממש] באמת, בבחינת ראיה חושית.

לראות את ה'

על ידי עבודת הביטוש וניפוץ האשליה שהנפש הבהמית מציגה, האדם יכול להגיע למדרגה רוחנית שבה הוא חש את הנוכחות האלוהית בבירות, ולא רק יודע על כך בשכלו.

ההבדל בין תחושת הנוכחות של ה' ובין ההבנה השכלית שה' נמצא בכל מקום דומה להבדל בין חוש הראייה לחוש השמיעה. חוש הראייה מאפשר לאדם מגע עם המציאות הגשמית שסביבו, ומטבע הדברים הוא משוכנע מאוד בקיום של מה שנראה לעינו. חוש השמיעה, לעומתו, מאפשר מגע עם

מציאות מופשטת יותר. קיומו של הקול מוחשי פחות, ולכן האדם נוטה להאמין פחות לדבר-מה שרק שמע עליו. עבודת הביטוש מאפשרת לאדם לראות את ה' בכל דבר.

הסיבה לכך היא שלרע, לסטרא אחרא, אין כוח משל עצמו והוא מתמוסס ובטל מול הקדושה, כמו חושך שנעלם ברגע שמדליקים אור. אך מכיוון שה' רצה לתת לאדם אפשרות לבחור בטוב ולהתגבר על הרע, הוא נתן לנפש הבהמית כוח מיוחד לעמוד בתוקפה מול הנפש האלוקית. כאשר אדם מתגבר על הרע שבקרבו, משפיל ומבטש אותו, מתקיים רצון ה', ואין צורך עוד בתוקף שניתן לנפש הבהמית. לכן ה' משלים את פעולת האדם ומסיר מן הנפש הבהמית באופן זמני את הכוח המיוחד שניתן לה, וממילא היא מבטלת עצמה באותה שעה בפני הנפש האלוקית.

וְהִנֵּה, עַל יְדֵי זֶה יוֹעִיל לְנַפְשׁוֹ הָאֱלֹהִית, לְהֵאִיר עֵינֶיהָ בְּאַמְתָּ, יְחִוּד אֹרֶ-
אֵין-סוּף בְּרֵאִיָּה חוֹשִׁיית, וְלֹא בְּחִינַת שְׂמִיעָה וְהִבְנָה לְבָדִיה, כְּמוֹ שֶׁנֶּתְבָּאָר
בְּמִקּוּם אַחֵר, שְׁזָהוּ שְׂרֵשׁ כָּל הָעֲבוּדָה

וְהַטָּעַם, לְפִי שְׂבָאָמַת אֵין שׁוּם מְמִשׁוּת כָּלֵל בְּסֵטְרָא אַחְרָא, שְׁלֹכֵן נִמְשָׁלָה
לְחֻשְׁךְ שְׂאֵין בּוֹ שׁוּם מְמִשׁוּת כָּלֵל, וּמִמִּילָא - נִדְחָה מִפְּנֵי הָאוּר

וְכֵךְ הַסֵּטְרָא אַחְרָא... כָּל חֵיוֹתָהּ אֵינָה מִצַּד עֲצָמָה חַס וְשְׁלוֹם, אֲלֵא מִצַּד
הַקְּדוּשָׁה כְּנֹזֵכֶר לְעֵיל, וְלִכֵּן הִיא בְּטִלָּה לְגַמְרֵי מִפְּנֵי הַקְּדוּשָׁה, כְּבִטּוּלַת הַחֻשְׁךְ
מִפְּנֵי הָאוּר הַגִּשְׁמִי

רַק שְׁלֵגְבֵי קְדוּשַׁת נַפְשׁוֹ הָאֱלֹהִית שְׂבָאָדָם, נִתֵּן לָהּ הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא רְשׁוּת
וַיְכַלֵּת לְהַגְבִּיָּה עֲצָמָה כְּנִגְדָּהּ

כִּי שֶׁהָאָדָם יִתְעוֹרֵר לְהַתְגַּבֵּר עָלֶיהָ, לְהַשְׁפִּילָהּ עַל יְדֵי שְׁפָלוּת וּנְמִיכוּת
רִחוּו, וְ"נִבְזָה בְּעֵינָיו נִמְאָס". וּבְאַתְעָרוּתָא דְלִתְתָּא - אֲתַעְרוּתָא דְלְעֵילָא
[ובהתעוררות שלמטה התעוררות שלמעלה] לְקַיָּם מַה שֶׁנֶּאֱמַר: "מִשָּׁם אֹרְיָדְךָ, נָאֵם ה' "

דְּהֵינּוּ, שְׂמִסְרָהּ מִמְּשָׁלְתָהּ וַיְכַלֵּתָהּ, וּמִסְלַק מִמֶּנָּה הַכּוֹחַ וְרְשׁוּת שֶׁנֶּתֵּן לָהּ
לְהַגְבִּיָּה עֲצָמָה נֶגֶד אֹרֶךְ קְדוּשַׁת נַפְשׁוֹ הָאֱלֹהִית, וְאֵזוּי, מִמִּילָא בְּטִלָּה וְנִדְחִית,
כְּבִטּוּלַת הַחֻשְׁךְ מִפְּנֵי אֹרֶךְ הַגִּשְׁמִי.

התוכחה מגלה אמונה

על האופן שבו פועלת עבודת הביטוש על הנפש אפשר ללמוד מפרשת המרגלים.

כאשר חזרו המרגלים והוציאו דיבת הארץ רעה, התעוררו בעם ישראל פחד ובהלה. הם החלו בוכים באוהליהם ולא האמינו בה' שיכניס אותם לארץ ישראל. אך לאחר שמשה מסר לעם את דברי התוכחה של ה' ואת העונש על חטאם הם התאבלו, ולמחרת בבוקר החליטו לפתע לעלות ולנסות להיכנס אל הארץ.

המהפך בהתנהגותם של בני ישראל - מיוחד ורפיון באמונה, לאמונה עזה - נובע מן התוכחה של משה רבנו. האמונה בה' שיושיע אותם ויביא אותם אל ארץ ישראל הייתה טמונה בנפש האלוהית של כל העם כולו, אך הנפש הבהמית אטמה את ליבם ולא נתנה להם להרגיש את האמונה הגדולה הזאת. דברי התוכחה של משה, שביטשו את הנפש הבהמית וביקעו את אטימות הלב, הביאו לגילוי האמונה הפנימית בעם ישראל.

כך גם בכל אדם מישראל. הרהורי כפירה וחולשה באמונה הם תוצר של הנפש הבהמית, אשר מנסה להסתיר את האמונה המושרשת בלב כל יהודי ולאטום את ליבו. הדרך להשתחרר מהרהורים אלה היא על ידי העמדת הנפש הבהמית במקומה וגילוי שפלותה על ידי עבודת הביטוש.

וּכְמוֹ שֶׁמְצִינּוּ דְבַר זֶה מִפְּרֵשׁ בִּתְוֹרָה גִּבִּי מְרַגְלִים, שְׁמֹתְחֻלָּה אָמְרוּ: "כִּי חֶזֶק הוּא מִמֶּנּוּ" - "אַל תִּקְרִי מִמֶּנּוּ [אלא ממנו, (סוטה, לה, ע"א) - שהתכוונו שחזק מן הקדוש ברוך הוא] כו", שֶׁלֹּא הָאֱמִינּוּ בִּיכְלֹת ה', וְאַחַר כֵּךְ חִזְרוּ וְאָמְרוּ: "הִנֵּנוּ וְעַלֵּינוּ וְגו'"

וּמֵאַיִן חִזְרוּ וּבָאָה לָהֶם הָאֱמוּנָה בִּיכְלֹת ה' הֲרִי לֹא הִרְאָה לָהֶם מִשֶּׁה רַבְּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם שׁוֹם אוֹת וּמוֹפֵת עַל זֶה בִּינְתִים

רַק שֶׁאָמַר לָהֶם אֵיךְ שֶׁקֶצֶף ה' עָלֵיהֶם וְנִשְׁבַּע שֶׁלֹּא לִהְיִי אֵל הָאָרֶץ; וּמָה הוֹעִיל זֶה לָהֶם, אִם לֹא הָיוּ מֵאֱמִינִים בִּיכְלֹת ה' חֵס וְשְׁלוֹם לְכַבֵּשׁ ל"א מְלָכִים, וּמִפְּנֵי זֶה לֹא רָצוּ כָּלֵל לִכְנֵס לְאָרֶץ?

אֲלֵא וְדַאי, מִפְּנֵי שֶׁיִּשְׂרָאֵל עֲצָמָן הֵם "מֵאֱמִינִים בְּנֵי מֵאֱמִינִים", רַק שֶׁהִסְטָרָא אַחֲרָא הַמְּלַבֵּשֵׁת בְּגוּפָם הַגְּבִיָּה עֲצָמָה עַל אוֹר קִדְשֵׁת נִפְשָׁם הָאֱלֹהִית בְּגִסוֹת רוּחָה וְגִבְהוּתָה, בְּחֻצְפָּה בְּלִי טַעַם וְרַעַת

וְלָכֵן, מִיַּד שֶׁקֶצֶף ה' עָלֵיהֶם, וְהִרְעִים בְּקוֹל רַעַשׁ וְרָגֹז: "עַד מָתַי לַעֲדָה הָרָעָה הַזֹּאת וְגו'", "בְּמִדְבַּר הַזֶּה יִפְּלוּ פְּגָרֵיכֶם וְגו'", "אֲנִי ה' דְּבַרְתִּי, אִם לֹא זֹאת אֲעִשֶׂה לְכָל הָעֲדָה הָרָעָה הַזֹּאת וְגו'"

וּכְשֶׁשִּׁמְעוּ דְּבָרִים קָשִׁים אֱלוֹ, נִכְנַע וְנִשְׁבַּר לִבָּם בְּקִרְבָּם, בְּדַכְתֵּיב: "וַיִּתְאַבְּלוּ הָעַם מְאֹד"

וּמִמִּילָא, נִפְלָה הַסְטָרָא אַחֲרָא מִמְּשַׁלְתָּה וְגִבְהוּתָה וְגִסוֹת רוּחָה, וַיִּשְׂרָאֵל עֲצָמָן הֵם מֵאֱמִינִים.

הנפש הבהמית מאמינה בה'

כבר הזכרנו את המשל שמביא הזוהר הקדוש למלך שרצה לנסות את בנו. הוא ציווה עליו שלא ייצור קשר עם נשים שאינן ראויות, ואחר כך קרא לאישה שתבוא ותפתה אותו. האישה ניסתה אמנם לפתות

את בן המלך שיעבור על דברי אביו, אך בעומק ליבה רצתה שבן המלך לא יתפתה, אלא יעמוד בניסיון וישמח את אביו.

הנפש הבהמית, אשר מחלישה את אמונתו של האדם, עושה זאת רק כדי שיתגבר עליה וינצח אותה. אך מצד עצמה אין לה פקפוק בה' כלל, והיא מאמינה בו באמונה שלמה.

וּמִזֶּה יָכוֹל לְלַמֵּד כָּל אָדָם שְׂנוּפְלִים לוֹ בְּמַחְשָׁבָתוֹ סְפָקוֹת עַל אֱמוּנָה, כִּי הֵם דְּבָרֵי רוּחַ הַסְטֵרָא אַחֲרָא לְבָדֵה, הַמְּגַבֶּיָה עֲצָמָה עַל נַפְשׁוֹ, אֲבָל יִשְׂרָאֵל עֲצָמָן – הֵם "מֵאֲמִינִים כּוֹ"

וְגַם הַסְטֵרָא אַחֲרָא עֲצָמָה, אֵין לָהּ סְפָקוֹת כָּלל בְּאֱמוּנָה, רַק שְׁנֵתֵן לָהּ רְשׁוּת לְבַלְבֵּל הָאָדָם בְּדַבְרֵי שְׁקֵר וּמְרָמָה, לְהַרְבּוֹת שְׁקֵרוֹ, כְּפִתּוּיֵי הַזּוֹנָה לְבֶן הַמֶּלֶךְ בְּשֵׁקֶר וּמְרָמָה בְּרְשׁוּת הַמֶּלֶךְ, כְּמוֹ שְׁכֵתוֹב בְּזֵהָר הַקָּדוֹשׁ.

שאלות לסיכום ולחזרה:

1. מדוע צריך לבטש את הנפש הבהמית?
2. איך עושים זאת?
3. איך משפיעה עבודת הביטוש על מצבו הרוחני של האדם?
4. איך מתמודדים עם הרהורי כפירה?